

Woongebied Valkenhorst

**Archeologieonderzoek t.b.v. bestemmingsplan
en MER**

projectnummer 462787.100
definitief 22 maart 2021

Woongebied Valkenhorst

Archeologieonderzoek t.b.v. bestemmingsplan en MER

projectnummer 462787.100

definitief
22 maart 2021

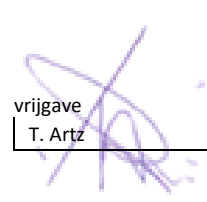
Auteurs

A.J. Brokke

Opdrachtgever

Gemeente Katwijk
Koningin Julianalaan 3
2224 EW KATWIJK

datum vrijgave	beschrijving revisie	gecontroleerd	vrijgave
22-3-2021	definitief	M.L. Kornet	T. Artz

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Locatie plangebied	1
1.2	Archeologisch beleid	1
1.3	Doel van dit onderzoek	2
2	Archeologisch onderzoek	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Werkwijze	3
2.3	Archeologie algemeen	3
2.4	Archeologisch onderzoek in het plangebied	3
2.5	Booronderzoek	5
2.6	Proefsleuvenonderzoek	6
2.7	Opgravingen	9
2.8	Archeologische begeleiding	11
2.9	Conclusie	13
3	Interpretatie en conclusie	14
3.1	Inleiding	14
3.2	Oude bestemmingsplan	14
3.3	Nieuwe bestemmingsplan	14
3.4	Behoud	14
3.5	Combinatie onderzoek, archeologische waarde en behoudbesluiten	16
3.6	Vergelijking onderzoeken met de kaart met selectiebesluiten uit 2012	17
3.7	Nog niet onderzochte gebieden, handhaven dubbelbestemming archeologie	18
3.8	Gebieden waar nog opgravingen uitgevoerd moeten worden, handhaven dubbelbestemming archeologie	19
3.9	Behoudenwaardige vindplaatsen, Dubbelbestemming archeologie	20
3.10	Conclusie	20
4	Literatuur	22

1 Inleiding

Voor de ontwikkeling van het voormalige vliegveld Valkenburg is in het verleden veel archeologisch onderzoek uitgevoerd. Vanaf 2006 werken het rijk samen met de gemeente Katwijk aan de ontwikkeling van het voormalige Marinevliegkamp Valkenburg. Het doel van deze rapportage is het in beeld brengen van de gebieden waar archeologisch onderzoek uitgevoerd is en of nog archeologisch onderzoek vereist is. Voor de delen van het gebied waar nog archeologisch onderzoek vereist is wordt deze verplichting vertaald in een dubbelbestemming archeologie bij het opstellen van het bestemmingsplan.

1.1 Locatie plangebied

Het plangebied ligt in de gemeente Katwijk en is het gebied van het voormalige vliegveld Valkenburg. Het gebied wordt globaal in het noordoosten begrensd door de Ingenieur Talmaweg, in het zuidoosten en westen door de Randweg Marine Vlieggkamp en in het zuiden door de gemeentegrens met Wassenaar.

Afbeelding 1 locatie van het plangebied (globaal ingetekend).

1.2 Archeologisch beleid

Voor het voormalige vliegveld Valkenburg geldt het bestemmingsplan “Tijdelijk gebruik Locatie Valkenburg”, onherroepelijk (vastgesteld 2012-07-05). De gebieden met een dubbelbestemming Archeologisch verwachtingsgebied zijn aangegeven met +. De regel bij deze waarde is dat

ophogingen tot maximaal 50 cm en bodemingrepen kleiner dan 100 m² of ingrepen die ondieper gaan dan 30 cm –mv vrijgesteld zijn van archeologisch onderzoek.

1.3 Doel van dit onderzoek

Het doel van dit onderzoek is te bepalen welke archeologische onderzoeken in het plangebied zijn uitgevoerd om een goed beeld te krijgen in welke delen van het plangebied nog archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden. Op basis van de resultaten kan dan bij het opstellen van het nieuwe bestemmingsplan voor gebieden die nog niet archeologie vrij zijn een archeologische dubbelbestemming worden opgenomen.

2 Archeologisch onderzoek

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is een opsomming gegeven van in het gebied uitgevoerd of nog lopend archeologisch onderzoek. Het onderzoek wordt beoordeeld op het soort onderzoek, bureauonderzoek, booronderzoek, proefsleuvenonderzoek, archeologische begeleiding of opgraving. Bij alle deze onderzoeken, met uitzondering van archeologische begeleiding en opgraving, wordt een advies gegeven voor vervolgonderzoek of vrijgave van het gebied. Het bevoegd gezag, de gemeente Katwijk, kan het advies overnemen of ervan afwijken en geeft dat aan in een selectiebesluit.

2.2 Werkwijze

Zoals in de inleiding al aangegeven zijn alle bekende archeologische onderzoeken binnen het plangebied bekeken op basis van het soort onderzoek, het advies wat is gegeven en of er vervolgonderzoek is geadviseerd. Indien beschikbaar worden ook de selectiebesluiten meegenomen.

2.3 Archeologie algemeen

Het plangebied ligt in zijn geheel binnen het oude estuarium van de Rijn, het deltagebied van de Rijn waar de rivier in de zee uitstroomt. Het gebied is daarom onder invloed van de rivier en de zee gevormd en bestaat uit een opeenstapeling van verschillende fasen van het steeds weer verlandende Rijnestuarium. De oudste bewoningsporen dateren uit de late bronstijd (1050-800 v. Chr.). In het gebied zijn een aantal vindplaatsen uit de periode tussen de late bronstijd/vroege ijzertijd – Romeinse tijd bekend. De vindplaatsen variëren van sporen van landgebruik, maar ook nederzettingen komen in het gebied voor. Uit de Romeinse tijd zijn sporen van militaire verdedigingswerken en infrastructurele werken uit de Limeszone en resten van een handelsnederzetting aldaar aanwezig. Daarbij zijn ook crematiegraven aangetroffen. Daarbuiten zijn archeologische sporen van landgebruik en bewoning uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd en diverse vondsten uit WOII en Koude Oorlog in het plangebied aangetroffen.¹

Onderzoeksgeschiedenis algemeen

Vanaf 2007 zijn er archeologisch inventariserende onderzoeken uitgevoerd in het plangebied. Als resultaat zijn er meerdere vindplaatsen in het gebied aangetroffen. In 2012 is door de gemeente Katwijk bepaald dat een groot deel van deze vindplaatsen opgegraven moeten worden en een aantal van deze vindplaatsen planologisch te beschermen.

2.4 Archeologisch onderzoek in het plangebied

In tabel 1 staan de, in het ARChEologisch Informatie Syteem (ARCHIS3) onderzoeksmeldingen opgenomen. In dit centrale door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) beheerde systeem worden door gecertificeerde archeologische bedrijven uitgevoerde onderzoeken ingevoerd. Door

¹ Voormolen. 2019.

deze wettelijke verplichting voor de bedrijven is er een volledig beeld van de in het plangebied uitgevoerde onderzoeken.

Aanvullende informatie en meest actuele informatie is ter beschikking gesteld door de heer P. van den Bos, gemeentelijk archeoloog van de gemeente Katwijk.

Onderzoeknummer (Archis)	Soort onderzoek	Uitvoerder	jaar
2161811100	Booronderzoek	RAAP	2007
2199104100	booronderzoek	Archol	2008
2213773100	proefsleuven	Archol	2008
2239231100	Opgraving	Archol	2009
241418100	Booronderzoek	RAAP	2009
2271891100	Proefsleuven	Archol	2010
2300223100	Booronderzoek	RAAP	2010
2361533100	Archeologische begeleiding	RCE	1992
2374712100	Archeologische begeleiding	IDDS	2012
2470024100	Archeologische begeleiding	Archol	2015
2472528100	Proefsleuven	Archol	2015
4545448100	Proefsleuven	Archol	2017
4640825100	Booronderzoek	IDDS	2018
4697397100	Opgraving	ADC	2019
4705293100	Opgraving	Univ. Leiden	2019
4725624100	Opgraving	Archol	2019

Tabel 1 overzicht van de uitgevoerde onderzoeken in het plangebied (bron Archis3).

In tabel 1 zijn de onderzoeken aangegeven die binnen het plangebied zijn uitgevoerd of nog in uitvoer of uitwerking zijn. In de tabel is onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten onderzoek waarbij de bureauonderzoeken niet zijn opgenomen. Een bureauonderzoek heeft als resultaat een gespecificeerde verwachting die vervolgens getoetst kan worden door veldonderzoek. De in de tabel opgenomen onderzoeken zijn dan ook een logisch gevolg van eerder uitgevoerde bureauonderzoeken.

In de veldonderzoeken wordt onderzocht of de natuurlijke bodem niet verstoord is en of er archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Dit gebeurt in eerste instantie met een boor- of proefsleuvenonderzoek. Aanvullend is een proefsleuvenonderzoek nodig om een vindplaats te waarderen op behoudenswaardigheid. Op basis van een waardering van de aangetroffen vindplaatsen wordt door de gemeente een besluit genomen tot behoud *in-situ* (op locatie behoud) of behoud *ex-situ* (opgraven).

2.5 Booronderzoek

In het plangebied zijn verschillende booronderzoeken uitgevoerd.

Onderzoek 2161811100 is uitgevoerd in 2007 voor de verschillende tracévarianten van de Rijn Gouwelij. In het onderzoek is één waarneming in het plangebied aangegeven (waarneming 410371). De waarneming geeft aan dat er archeologische indicatoren zijn aangetroffen in oeverafzettingen. Er zijn geen dateerbare indicatoren aangetroffen. Het rapport was niet digitaal beschikbaar.

Onderzoek 2241418100 is uitgevoerd in 2009. Het onderzoek is gerapporteerd in combinatie met het proefsleuvenonderzoek (onderzoek 2271891100, zie ook paragraaf proefsleuvenonderzoek).

Onderzoek 2199104100 is uitgevoerd in 2010. Het onderzoek vond plaats in het Grondverbeteringsinstallatie Hoogheemraadschap Rijnland (GHHR). Het onderzoek bestond uit een verkennend en een karterend booronderzoek waarbij twee vindplaatsen zijn aangetroffen. Vindplaats 1 is een vindplaats met sporen van bewoning waarschijnlijk uit de IJzertijd of Romeinse tijd. Vindplaats 2 is een vindplaats waarvan het mogelijk was om de periode en aard van de vindplaats te duiden.² Aanvullend aan het booronderzoek is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd voor vindplaats 2 (onderzoek 2213773100, zie paragraaf proefsleuvenonderzoek). Voor vindplaats 1 is geadviseerd om deze *in-situ* te behouden.³

Onderzoek 2300223100 is een onderzoek uit 2010 voor de 2^e fase MER RijnlandRoute. Het rapport is niet digitaal beschikbaar. Het onderzoek is langs de N206 uitgevoerd in het oosten van het plangebied. In de beschrijving van het onderzoek in Archis is aangegeven dat er geen archeologische vondstlocaties zijn aangetroffen in het gedeelte binnen het plangebied.

Onderzoek 4640825100 is in 2018 en 2019 uitgevoerd. Het onderzoek is nog niet in Archis afgemeld en de eerste bevindingen zijn ook nog niet bekend en daarom zijn er geen gegevens hier aan te geven.

Op basis van het onderzoek 2199104100 is de onderzoeksmethodiek onder de loep genomen en is geconcludeerd dat karterend booronderzoek niet de meest geschikte methode was om in dit gebied archeologische vindplaatsen op te sporen. Vanwege de complexe aard van het landschap en het feit dat ook belangrijke kleine vindplaatsen werden verwacht zou het boorgrid te fijnmazig moeten zijn. Daardoor heeft men de keuze gemaakt om voor het vervolgonderzoek verder met proefsleuvenonderzoek het gebied op vindplaatsen te gaan onderzoeken.⁴

² Jansen e.a, 2010

³ Jansen 2010.

⁴ Tol e.a. 2012.

2.6 Proefsleuvenonderzoek

In navolging van de verschillende booronderzoeken zijn in het plangebied vervolgens proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd.

Onderzoek 2006348100 is een onderzoek uit 1999 dat ten westen, voor een heel klein deel in en merendeels buiten het plangebied ligt. In het onderzoek zijn geen archeologische vindplaatsen aangetoond. Er is enkel materiaal uit de Nieuwe tijd aangetroffen en enkele ploegsporen uit de 17^e en 18^e eeuw.⁵

Onderzoek 2213773100 is een onderzoek uit 2008. Het onderzoek vond plaats in het gebied Grondverbeteringsinstallatie Hoogheemraadschap Rijnland (GHHR) en is het vervolg op booronderzoek 2199104100. In dit onderzoek is vindplaats 2 door middelen van proefsleuven onderzocht. Vindplaats 2 heeft resten van een agrarisch landschap vanaf de IJzertijd tot de Middeleeuwen – Nieuwe tijd opgeleverd. Hierbij zijn verschillende greppels aangetroffen. De vindplaats is als niet behoudenswaardig aangemerkt maar aanvullend advies is om aanvullend onderzoek naar de greppels uit te voeren als de aanleg van het terrein plaats gaat vinden.⁶

Onderzoek 2271891100 is uitgevoerd in 2010 en 2011. Het onderzoek is over een groot gebied, het Kerngebied, uitgevoerd en is onderverdeeld in verschillende deelgebieden.⁷

In het onderzoek zijn in totaal 21 vindplaatsen aangetroffen. Ten aanzien van 17 van deze vindplaatsen is het advies tot behoud aangegeven.

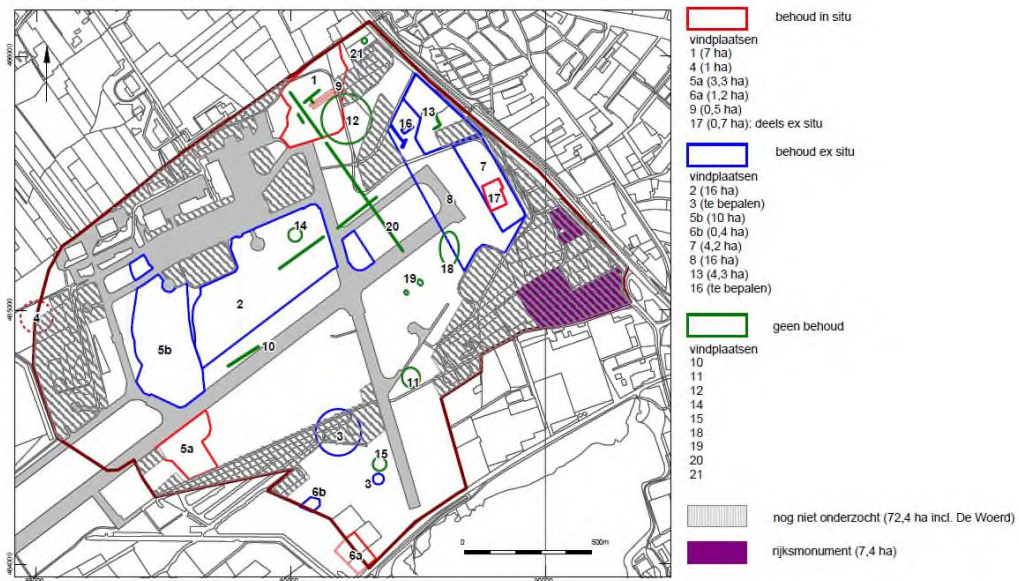
Voor zes vindplaatsen is *in-situ* behoud en voor zes is *ex-situ* behoud geadviseerd. Twee vindplaatsen zijn potentieel voor *ex-situ* aangemerkt en voor de resterende drie is geen behoud geadviseerd. Deze adviezen zijn in een selectiebesluit door de gemeente Katwijk overgenomen (zie afbeelding 2).⁸

⁵ Hazenberg 2000.

⁶ Jansen 2010.

⁷ Tol 2012.

⁸ Archeologisch Selectie- en Behoudsadvies voor de vindplaatsen op Locatie Valkenburg binnen de rode contour., 2012. Zaaknummer 2012 – 22314.

Abbeelding 2 Vindplaatsen conform het selectieadvies 2012 plus gebieden die nog niet onderzocht zijn in 2012 (op basis van het proefsleuvenonderzoek 2271891100).

Onderzoek 2472528100 is een onderzoek dat is uitgevoerd in 2017. Dit onderzoek is een combinatie van boringen en proefsleuven.

In het onderzoek zijn in totaal 6 gebieden onderzocht waarbij in de deelgebieden 1 - 5 en 7 archeologische vindplaatsen zijn aangetroffen. Voor een deel van de in dit onderzoek aangetroffen vindplaatsen is aanbevolen deze toe te voegen aan de in eerder onderzoek aangetroffen vindplaatsen. Alle in het onderzoek aangetroffen vindplaatsen zijn als behoudenswaardig aangemerkt. Voor de overige deelgebieden (deelgebieden 1, 2, 7 en de delen van de deelgebieden die niet aan vindplaatsen 1,2 5B en 8 zijn toegevoegd werd het advies gegeven deze gebieden vrij te geven.⁹

Onderzoek 4545448100 is een onderzoek uit 2017. Het onderzoek is op 28 augustus 2020 in Archis afgemeld maar helaas is het rapport nog niet beschikbaar.

In de eerste bevindingen is aangegeven dat in het zuidelijke deel van het gebied ten westen van de 1^e Mientlaan sporen zijn aangetroffen uit drie perioden, uit de prehistorie, Nieuwe tijd en uit de periode rond WOII. In het noordelijke deel zijn enkel sporen aangetroffen rond WOII in de vorm van drie hangars, een splitterbox uit WOII en een mogelijk bijgebouw uit de Nieuwe tijd. Aanvullende informatie ten aanzien van de behoudenswaardigheid van de aangetroffen vindplaatsen is niet bekend maar zal in de rapportage in een advies vorm krijgen.

2.7 Opgravingen

In het plangebied zijn als gevolg van de eerder genoemde onderzoeken vindplaatsen aangetroffen die niet op de locatie behouden kunnen worden.

⁹ Tol 2015.

Behoudenswaardige vindplaatsen zijn beoordeeld als belangrijk voor de wetenschap en door deze op te graven kan de daaruit verkregen informatie een belangrijke bijdrage leveren aan de kennis van het gebied en de periode van gebruik en bewoning. Omdat deze vindplaatsen niet op locatie behouden kunnen blijven wordt een opgraving uitgevoerd waarbij de informatie van de vindplaats niet verloren gaat.

Opgraving 2239231100 is uitgevoerd in 2009. Het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van het advies uit het onderzoek 2213773100. Daarin werd aangegeven dat vindplaats 2 aanvullend onderzocht moest worden als de plannen voor het gebied door zouden gaan. In het onderzoek dat door middel van proefsleuven is uitgevoerd zijn verkavelingsgreppels aangetroffen uit de IJzertijd – Romeinse tijd en de Middeleeuwen – Nieuwe tijd. In het rapport is geen advies opgenomen over de behoudenswaardigheid. In het eerdere booronderzoek was de vindplaats was aangegeven dat vindplaats 2 als niet behoudenswaardig aangemerkt werd.¹⁰ Ook in het latere opgravingsrapport dat in 2009 heeft plaatsgevonden werd vindplaats 2 niet als behoudenswaardig aangemerkt.¹¹

Het onderzoek was gericht op het inzichtelijk maken van de verkavelingen van het gebied vanaf de late prehistorie tot en met de nieuwe tijd en het vaststellen van de relatie van deze verkavelingsspooren en de huisplaats aangetroffen op vindplaats 1.¹²

Reactie van de adviseur van het bevoegd gezag was dat vindplaats 2 door de gemeente als behoudenswaardig werd en wordt beschouwd en dat maar een klein deel van deze vindplaats 2 is opgegraven.

Onderzoek 4697397100 is uitgevoerd in 2019. De opgraving is nog niet in Archis afgemeld en daarom zijn er geen resultaten beschikbaar om te vermelden. Met dank aan de heer P. van den Bos hebben we wel de beschikking over een eerste overzicht van de aangelegde putten en sporen.

Onderzoek 4705293100 is uitgevoerd in 2019. Het onderzoek is nog niet in Archis afgemeld en de eerste bevindingen zijn ook nog niet bekend en daarom zijn er geen resultaten beschikbaar om te vermelden.

Opgraving 4725624100 is in 2019 uitgevoerd. Het onderzoek is nog niet in Archis afgemeld en de eerste bevindingen zijn ook nog niet bekend en daarom zijn er geen resultaten beschikbaar om te vermelden. In afbeelding 9 is zichtbaar dat er in het gebied een aantal sleuven zijn gegraven.

2.8 Archeologische begeleiding

Archeologische begeleiding is onderzoek wat plaats kan vinden als in eerder onderzoek geen behoudenswaardige vindplaats is aangetroffen maar men wel eventuele archeologische waarden wil documenteren. In het gebied zijn een aantal begeleidingen in Archis aangemeld.

Onderzoek 2361533100 is uitgevoerd in 1992 Het betrof een archeologische begeleiding van de aanleg van een watertransportleiding van Bergambacht naar Wassenaar. Het tracé raakt het

¹⁰ Jansen 2010.

¹¹ Leije 2012.

¹² Leije 2012.

plangebied op de grens van Wassenaar en Katwijk. In het huidige plangebied zijn geen waarnemingen gedaan.

Onderzoek 2374712100 is uitgevoerd in 2012. Het onderzoek was de begeleiding van het benaderen en verwijderen van explosieven ter hoogte van de oude landingsbanen van het Duitse vliegveld. Tijdens het onderzoek zijn slechts in beperkte mate archeologische resten aangetroffen. In totaal zijn er drie greppels uit de Romeinse tijd, een vondstlaag uit de Bronstijd en sporen van recente of natuurlijke aard aangetroffen. De resultaten uit het onderzoek sluiten aan bij voorgaand en eerder uitgevoerd onderzoek 2239231100. In het advies wordt aangegeven dat het aantreffen van een vondstlaag uit de Late Bronstijd mogelijk aangeeft dat vindplaats 2 mogelijk toch voor bewoning gebruikt is maar dat dit vanwege de aard van het onderzoek niet met zekerheid is vast te stellen. De opgraving van vindplaats 2 is in 2009 voor een klein deel uitgevoerd.

Onderzoek 2470024100 is uitgevoerd in 2015. Het onderzoeksgebied zoals aangegeven in Archis is vrijwel gelijk aan het hele plangebied. Het onderzoek is nog niet in Archis afgemeld en de eerste bevindingen of de rapportage van het onderzoek zijn niet beschikbaar en daarom zijn er geen resultaten beschikbaar om te vermelden.

Onderzoek 2472528100 is een onderzoek dat is uitgevoerd in 2017. Het onderzoek is uitgevoerd in aansluiting en onder hetzelfde onderzoeksnummer als het boor en proefsleuvenonderzoek dat in het vorige hoofdstuk is beschreven.¹³ In dit onderzoek is een archeologische begeleiding conform protocol opgraven van de aanleg van een watergang ter hoogte van vindplaats 5c.¹⁴ In dit onderzoek zijn resten aangetroffen uit de late ijzertijd en de Romeinse tijd. De aangetroffen resten die in dit onderzoek zijn aangetroffen zijn niet eenduidig als een huisplaats aan te wijzen maar een cluster ondiepe paalsporen zou kunnen duiden op restanten van een zwaar aangetaste huisplaats of resten van een hekwerk.

2.9 Conclusie

In het gebied zijn al veel archeologische onderzoeken uitgevoerd. Dit geeft een goed beeld van hoe het archeologisch veldproces van booronderzoek tot proefsleuvenonderzoek tot en met opgravingen loopt.

Voor de gebieden waar een opgraving is uitgevoerd geldt dat daarmee het einde van het archeologisch onderzoek is bereikt. Voor vindplaatsen die *in-situ* behouden moeten blijven, is het de taak om deze vindplaatsen te beschermen tegen toekomstige verstoringen. Archeologische begeleiding is een onderzoeksmethode die toegepast wordt bij hoge uitzondering voor onderzoek op locaties waar geen regulier onderzoek mogelijk is of waar het toch van belang wordt geacht archeologische informatie te documenteren.

¹³ Tol 2015.

¹⁴ Baas 2019.

3 Interpretatie en conclusie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt op basis van de beschikbare gegevens van uitgevoerd archeologisch onderzoek, de archeologische verwachting en de selectiebesluiten van de gemeente aangegeven wat er nog in het bestemmingsplan zou moeten worden opgenomen ter bescherming van de archeologische waarden.

3.2 Oude bestemmingsplan

In paragraaf 1.2 is aangegeven dat voor het gebied nu een bestemmingsplan geldt. het bestemmingsplan “Tijdelijk gebruik Locatie Valkenburg”, onherroepelijk (vastgesteld 2012-07-05). Geeft aan dat de gebieden met een dubbelbestemming Archeologisch verwachtingsgebied zijn aangegeven met +. De regel bij deze waarde is dat ophogingen tot maximaal 50 cm en bodemingrepen kleiner dan 100 m² of ingrepen die ondieper gaan dan 30 cm –mv vrijgesteld zijn van archeologisch onderzoek.

De tot nu toe uitgevoerde en soms nog lopende onderzoeken zijn uitgevoerd, omdat de plannen de vrijstellingsgrens van de dubbelbestemming Archeologie overschreden.

3.3 Nieuwe bestemmingsplan

Voor het nieuwe bestemmingsplan dient te worden gekeken naar de uitgevoerde onderzoeken, de resultaten en de adviezen uit deze onderzoeken en de selectie- en behoudbesluiten van de gemeente.

3.4 Behoud

De gemeente heeft als bevoegd gezag de verantwoordelijkheid voor het archeologisch erfgoed binnen haar grenzen. Dit betekent dat de gemeente de archeologische onderzoeken beoordeeld die binnen de gemeentegrenzen worden uitgevoerd. Op grond van het advies uit de onderzoeken neemt de gemeente vervolgens een (selectie)besluit waarbij het advies uit het onderzoek wel of niet kan worden overgenomen over het in het onderzoek gegeven advies.

Behoud van vindplaatsen vindt plaats door een vindplaats op locatie te beschermen (*in-situ*) of door een vindplaats op te graven (*ex-situ*). Rondom de vindplaatsen is een buffer van 50 meter aangehouden omdat de echte begrenzing van de vindplaatsen pas duidelijk is bij definitief veldonderzoek. Indien een vindplaats een grote meerwaarde heeft voor de kennis van de bewoning in een gebied in een bepaalde periode wordt behoud geadviseerd. Als voorbeeld is vindplaats 1, een woonlocatie met akkercomplexen en landinrichting uit de Late Bronstijd. Vindplaatsen uit deze periode zijn zeer zeldzaam in de regio en zijn binnen in de gemeente Katwijk niet bekend. De informatiewaarde van deze vindplaats is daarom hoog omdat er weinig tot geen informatie over deze periode binnen de gemeente Katwijk of de omliggende regio bekend is.

De informatiewaarde van Vindplaats 1 is hoog ten aanzien van het onderzoeksthema 'Overgangsfasen in de bewoningsgeschiedenis' van de Provinciale Archeologische Onderzoeksagenda en hetzelfde onderzoeksthema voor Locatie Valkenburg. Op de vindplaats is bovendien een bewoningsfase uit de Late IJzertijd aanwezig. Daarmee kan de vindplaats mogelijk ook nog informatie verschaffen over de interactie tussen de lokale bevolking en de vroegste Romeins militaire aanwezigheid. Dit sluit aan bij het provinciale onderzoeksthema 'Leven en wonen langs de Limes' en het thema 'Inheemse bewoning en Romeinse aanwezigheid' voor Locatie Valkenburg. Ook de contextwaarde van Vindplaats 1 is hoog. Binnen de vindplaats zijn bewoning en agrarische activiteiten in samenhang geconserveerd en de patronen van bewoning en landgebruik kunnen vergeleken worden met andere locaties binnen het kwelderlandschap. Vindplaats 1 is hiermee van hoge inhoudelijke waarde en op lokaal – regionaal niveau behoudenswaardig.

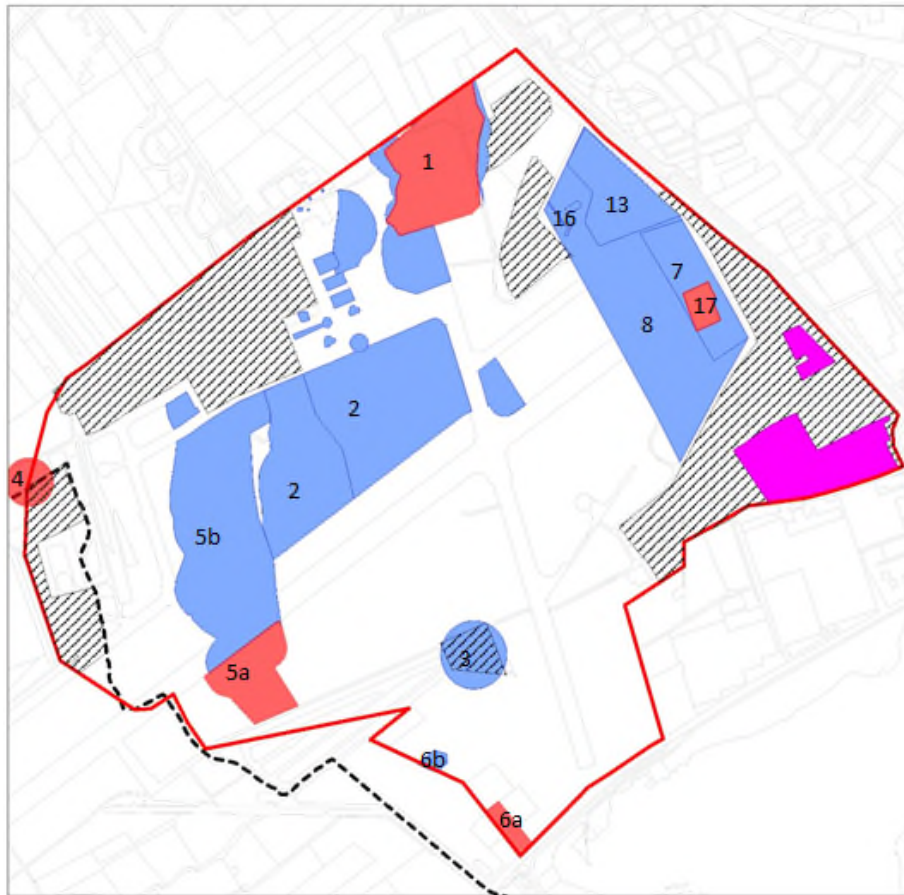
Op afbeelding 5 en tabel 2 zijn een goed voorbeeld van hoe behoud van vindplaatsen in de praktijk uitwerking heeft gekregen.

Tabel 2 bevat informatie over het behoud van vindplaatsen met daarin de nummers van de vindplaatsen, de datering en de behoudbesluiten uit 2012.

Vindplaats	Datering	Aard	Behoudsbesluit
1	Late Bronstijd-Late IJzertijd	Nederzetting en agrarische zone	In-situ Behoud
2	Late Bronstijd-Late IJzertijd	Ingericht agrarisch landschap	Ex-situ behoud
3	Late IJzertijd-Romeinse Tijd	Randzone nederzetting	Potentieel Ex-situ Behoud
4	Late IJzertijd-Romeinse Tijd	Randzone nederzetting	In-situ Behoud
5a	IJzertijd-Romeinse Tijd	Nederzettingen	In-situ Behoud
5b	IJzertijd-Romeinse Tijd	Nederzettingen	Ex-situ Behoud
6a	Late IJzertijd-Romeinse Tijd	Randzone nederzetting	In-situ Behoud
6b	Late IJzertijd-Romeinse Tijd	Randzone nederzetting	Ex-situ Behoud
7	Romeinse Tijd	Limes burgerlijke nederzetting, militair	Ex-situ behoud
8	Romeinse Tijd	Limes periferie, militair	Ex-situ behoud
9	Romeinse Tijd	Greppelsysteem	In-situ Behoud
10	Midden IJzertijd	Greppel	Geen Behoud
13	Vroege Middeleeuwen-Middeleeuwen	Nederzetting en infrastructuur	Ex-situ Behoud
15	(Late)Middeleeuwen	Sloot met beschoeing	Geen Behoud
16	Laat Romeinse Tijd-Middeleeuwen	Greppelsystemen	Potentieel Ex-situ Behoud
17	Nieuwe Tijd, 16e-18e eeuw	Boerderij van Torenvliet	deels Ex-situ en deels In-situ behoud
20	Romeinse Tijd	Perceleringsgreppels, landinrichting	Geen Behoud
WO2 Erfgoed	n.v.t.	n.v.t.	Nader te bepalen vorm van behoud

Tabel 2 overzicht van de behoudsbesluiten van de gemeente Katwijk in 2012 (Voormolen 2019). Vindplaats 17 wordt conform afspraken nu in zijn geheel *ex-situ* behouden.

Op basis van de na 2012 uitgevoerde onderzoeken is in afbeelding 3 de meest recente overzichtskaart opgenomen van de sindsdien genomen selectiebesluiten.

Afbeelding 3 Overzicht van de te behouden en niet te behouden vindplaatsen in het plangebied. In blauw de vindplaatsen die *ex-situ* behouden dienden te blijven (opgraving) in rood te vindplaatsen die *in-situ* behouden moeten blijven. Vindplaats 17 zal *ex-situ* in plaats van *in-situ* behouden worden en vindplaats 6a zal ook in zijn geheel *in-situ* behouden worden, ook het deel dat buiten de rode lijn valt. De niet ingevulde gebieden zijn archeologie vrij. Het roze Rijksmonument is op een andere wijze beschermd (niet archeologisch). Gearceerde gebieden zijn nog niet onderzocht (bron gemeente Katwijk).

In afbeelding 3 is de meest recente informatie van de gemeente opgenomen met betrekking tot de wijze van behoud van de aangetroffen archeologische vindplaatsen. voor de meest recente informatie zie het bestemmingsplan.

3.5 Combinatie onderzoek, archeologische waarde en behoudsbesluiten

Aan de hand van de onderzoeken, dubbelbestemmingen uit het nu geldende bestemmingsplan en het overzicht van behoudenswaardige vindplaatsen wordt nu aangegeven voor welke gebieden een dubbelbestemming dient te worden opgenomen of waar deze kan vervallen.

3.6 Nog niet onderzochte gebieden, handhaven dubbelbestemming archeologie

In afbeelding 7 staan de meest recente onderzoeksgegevens afgebeeld op de meest recente overzichtskaart van de gemeente Katwijk. In afbeelding 3 is duidelijk te zien waar de gebieden liggen die na 2012 wel en niet onderzocht zijn. Nog te onderzoeken gebieden zijn een gebied rond de gebouwen in het noordelijke deel van het plangebied, waaronder de huidige theaterhangaar, de gebieden in het noordoosten tegen de N206 en een gebied ten zuiden van het GHHR terrein. Voor deze gebieden zal de dubbelbestemming archeologie overgenomen moeten worden (zie bestemmingsplankaart).¹⁵

Op deze kaart zijn de in het onderzoek van de watergangen in vindplaats 5 c, tussen de vindplaats 5b en 5a, niet aangegeven. Deze watergangen zijn onderzocht en daar wordt de dubbelbestemming niet opgelegd.

3.7 Gebieden waar nog opgravingen uitgevoerd moeten worden, handhaven dubbelbestemming archeologie

In het plangebied zijn ook een aantal vindplaatsen die *ex-situ* behouden moeten worden maar nog niet zijn opgegraven. In een deel van deze gebieden zijn al wel opgravingen in uitvoering of kort geleden uitgevoerd. Onder andere zijn delen van de gebieden 2.7 en 8 opgegraven. Omdat deze onderzoeken nog niet gereed zijn is deze informatie nog niet compleet.

Op de bestemmingsplankaart is de meest recente informatie opgenomen van de aangelegde putten van de lopende opgravingen in combinatie met de onderzoekmeldingen en de zones waarvan de gemeente heeft aangegeven dat daar ook moet worden opgegraven.

Voor het nieuwe bestemmingsplan zal de dubbelbestemming voor de blauwe gebieden (zie afbeelding 3 en de bestemmingplankaart) gehandhaafd blijven omdat, als daar geen opgraving is of wordt uitgevoerd, daar nog archeologische waarden aanwezig zijn. De dubbelbestemming vervalt als de vindplaatsen met *ex-situ* behoud zijn onderzocht.

3.8 Behoudenwaardige vindplaatsen, Dubbelbestemming archeologie

In het gebied is een aantal vindplaatsen geselecteerd die op locatie behouden dienen te blijven (*in-situ*). Deze zijn op afbeelding 3 met een rode kleur aangegeven. Het gaat hier om de vindplaatsen 1, 4, 5a en 6a. Vindplaats 17 was deels al aangewezen om *in-situ* behouden te worden maar is nu in zijn geheel aangewezen om *ex-situ* te behouden. (zie ook tabel 2).

¹⁵ Het hangargebied (GG) hoort niet bij de Limeszone en de dubbelbestemmingen die bij de Limeszone horen is een ondergrens van 100 vierkante meter voor verstoringen aangehouden. In de hangarzone moet conform het gemeentelijk beleid de ondergrens aangepast worden naar een ondergrens van 250 vierkante meter en moeten bodemingrepen tot 30 centimeter onder maaiveld en ophogingen tot maximaal 50 cm en toegestaan worden.

3.9 Conclusie

Op basis van voorgaande analyse en opsomming van beleid, onderzoek en selectiebesluiten is het duidelijk dat vanaf 2006 het gebied intensief door veel partijen onderzocht is. Archeologisch onderzoek loopt vanaf een bureauonderzoek en het daarin verwoorde gespecificeerde verwachtingsmodel, door naar veldonderzoek. Resultaat van het veldonderzoek is dat het duidelijk wordt waar wel archeologie en waar geen archeologie aanwezig is. Het gebied waar verder onderzoek gedaan moet worden, wordt dan ook steeds kleiner totdat alle vindplaatsen opgespoord zijn waarmee een goed beeld ontstaat van de vroegere activiteit gebieden of woonplaatsen.

In het gebied is nu dankzij het onderzoek een goed beeld van de archeologie en heeft de gemeente aan de hand van de resultaten besluiten kunnen nemen over het behoud van de aangetroffen vindplaatsen op locatie of behoud door middel van opgraven.

Bij het bekijken van de grote hoeveelheid aan onderzoeken en rapporten is uitgegaan van het archeologische proces dat begint met een bureauonderzoek waarna veldonderzoek wordt uitgevoerd tot het moment dat de vindplaatsen in kaart zijn gebracht. Op dat moment wordt besloten wat er vervolgens met de aangetroffen vindplaatsen gedaan moet worden. Behoud op locatie (*in situ*) of behoud door opgraven (*ex-situ*).

Op het voormalige Marine Vliegkamp Valkenburg is dit proces grotendeels gevolgd en uitgevoerd. Het is dus merendeels bekend welke vindplaatsen er zijn, wat de wetenschappelijke waarde is en welke van deze vindplaatsen opgegraven moeten worden en welke op locatie behouden moeten blijven.

Omdat er nu nog onderzoeken in uitvoering zijn en er gebieden zijn waar nog onderzoek moet worden uitgevoerd kan niet het gehele gebied archeologievrij worden verklaard. In de gebieden waar nog moet worden opgegraven zal de bescherming van een dubbelbestemming noodzakelijk blijven. Dit geldt ook voor de gebieden waar nog geen onderzoek is uitgevoerd en voor de gebieden waar de vindplaatsen op locatie behouden moeten blijven.

Op de bestemmingsplankaart is aangegeven welke gebieden een archeologische bescherming nodig hebben. De gebieden waar vindplaatsen behouden moeten worden, locaties waar nog opgravingen uitgevoerd moeten worden en locaties waar nog onderzoek uitgevoerd moet worden zijn aangegeven met dubbelbestemming. Locaties waar opgravingen lopen zijn vrij van archeologie. De omvang is gebaseerd op de beschikbare velddata. Aanvullend is door de adviseur van het bevoegd gezag aangegeven dat de zone ten zuidwesten van vindplaats 6 nog niet onderzocht is tussen de oude plangebied grens en de nieuwe grens (zwart) van het plangebied (afbeelding 18).¹⁶

¹⁶ Ten zuidwesten van het zogenaamde 'bunkerbos' ter hoogte van vindplaats 6 is nog geen onderzoek gedaan. Dat is de strook die is gelegen tussen de rode contour en de nieuw begrenzing van het plangebied in zwart. Daar dient nog een dubbelbestemming archeologische verwachting op te worden genomen. (aanvulling adviseur van het bevoegd gezag op 10-9-2020).

Het overige deel van het gebied is vrij van archeologie en behoeft niet met een dubbelbestemming belast te worden. In die gebieden is voldoende archeologisch onderzoek uitgevoerd en zijn er geen verplichtingen meer met betrekking tot archeologie.

4 Literatuur

Baas, S., 2019. *IJzertijd-sporen onder een landingsbaan, Een archeologische begeleiding, conform protocol opgraven, van de aanleg van een watergang op vindplaats 5C, Ontmantelingszone plangebied Nieuw Valkenburg te gemeente Katwijk*. Archol rapport 407.

Hazenbergh, T. en M. van Dinter., 2000. *Aanvullend Archeologisch Onderzoek in Katwijk, vliegveld Valkenburg, 1999*. ADC rapport 23.

Baas, S., 2015. *Archeologische begeleiding protocol Opgraven. Ontmanteling voormalig marinevliegveld Valkenburg – Vindplaats 5C aanleg watergang*. Archol Rapport 407.

Bos, P.A. van den., 2013. *Archeologische begeleiding, protocol opgraven Marine vliegveld Valkenburg, Gemeente Katwijk*. IDDS Archeologie rapport 1525

Jansen, B. & J. Mol & A. Tol., 2010. *Boren en graven in de delta van de Oude Rijn*. Archol rapport 130.

Leijde, J. van der., 2012. *Graven naar greppels De opgraving van vindplaats 2 op het GHHR-terrein in plangebied Nieuw Valkenburg*. Archol rapport 136.

Mulder, N.F., 1998. *In het spoor van de Tweede Bergambachtleiding Archeologische begeleiding van de aanleg van de rivierwatertransportleiding Bergambacht-Wassenaar/Katwijk*. RAM 2.

Tol, A.J. & B. Jansen., 2012. *Sleuven door de delta van de Oude Rijn. Plangebied Nieuw Valkenburg, gemeente Katwijk. Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven*. Archol-rapport 172.

Tol, A.J., 2015. *Sleuven en boren tijdens de ontmanteling van vliegveld Valkenburg. Ontmantelingszone plangebied Nieuw Valkenburg, Gemeente Katwijk. Inventariserend veldonderzoek, karterende en waarderende fase*. Archol rapport 292.

Voormolen, B., 2019 *Visie Beheer en Inrichting Vindplaats 1, Planlocatie Valkenburg, gemeente Katwijk (concept)*. NMF Erfgoedadvies rapport nummer onbekend.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN

E. alex.brokke@anteagroup.nl

www.anteagroup.nl

Copyright © 2020

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar worden
gemaakt door middel van druk, fotokopie,
elektronisch of op welke wijze dan ook,
zonder schriftelijke toestemming van de
auteurs.